

TECHNIKI BADAŃ ILOŚCIOWYCH

PAPI - (od ang. *Paper and Pencil Interview*) termin określający zbiorczo techniki badań ilościowych, bazujące na konwencjonalnej - papierowej wersji kwestionariuszy badawczych, w których pisemnie zaznaczane są odpowiedzi respondentów. Określenie upowszechnione wraz z rozwojem metod komputerowych wspomagających badania, stosowane dla odróżnienia tychże od sytuacji wykorzystania standardowego kwestionariusza papierowego.

CAPI - (od ang. *Computer-Assisted Personal Interviewing* - wywiad osobisty ze wspomaganie komputerowym) technika badań ilościowych, w której bezpośredniemu kontaktowi ankietera z respondentem towarzyszy komputer (zwykle przenośny), zaopatrzony w specjalistyczne oprogramowanie wspomagające realizację wywiadu. Ankieter, posługujący się techniką CAPI, odczytuje wystandaryzowane pytania kwestionariuszowe wprost z ekranu komputerowego, a po uzyskaniu odpowiedzi rejestruje je w pamięci urządzenia. Oprogramowanie komputerowe zapewnia utrzymanie prawidłowego scenariusza wywiadu, weryfikuje poprawność wprowadzanych danych, wariantuje logiczny układ kwestionariusza zgodnie ze specyfiką kolejnych odpowiedzi respondenta. Komputer pozwala tu też na prezentację respondentowi bodźców multimedialnych, na głosową rejestrację jego odpowiedzi, jest też narzędziem kontroli jakości pracy ankietera.

CASI - (od ang. *Computer-Assisted Self Interviewing* - komputerowa ankieta wypełniana samodzielnie przez respondenta) technika badań ilościowych zbliżona do systemu CAPI. Respondent, zaopatrzony w komputer ze specjalistycznym oprogramowaniem, samodzielnie odczytuje z ekranu treść kolejnych pytań kwestionariuszowych i własnoręcznie wprowadza do komputera swoje odpowiedzi. Podobnie jak w przypadku systemu CAPI, komputer nadzoruje, by wypełnianie ankiety było prawidłowe, wyświetla na ekranie niezbędne instrukcje i weryfikuje jakość oraz logikę wprowadzanych odpowiedzi. Najbardziej istotną odmiennością CASI w stosunku do systemu CAPI jest nieobecność ankietera, którego rolę przejmuje całkowicie komputer.

CATI - (od ang. *Computer-Assisted Telephone Interviewing* - wywiad telefoniczny ze wspomaganie komputerowym) technika badań ilościowych, w której pozyskiwanie informacji od respondentów, odbywa się za pośrednictwem łączy telefonicznych i przy wykorzystaniu specjalistycznego oprogramowania komputerowego. Wywiady telefoniczne ze wspomaganie komputerowym (CATI) prowadzone są zwykle z profesjonalnie zaaranżowanego studia, gdzie odpowiednio przeszkoleni ankieterzy łączą się telefonicznie z wylosowanymi do badania rozmówcami i prowadzą z nimi wystandaryzowane wywiady kwestionariuszowe. Przebieg tych wywiadów podlega ścisłemu nadzorowi systemu komputerowego. Specjalne oprogramowanie, wspomagające pracę teleankieterów, reguluje kolejność zadawanych pytań, rejestruje odpowiedzi, weryfikuje logiczną poprawność gromadzonych danych.

CAWI - (od ang. *Computer-Assisted Web Interviewing* - ankieta internetowa nadzorowana przez system komputerowy) popularyzująca się technika badań ilościowych, w której pytania kwestionariuszowe pobierane są ze strony internetowej organizatora badania i przekazywane za pośrednictwem sieci do dowolnego punktu, w którym znajduje się respondent wraz z komputerem podłączonym do Internetu. Osoba badana w systemie CAWI, samodzielnie lub w asyście ankietera, odczytuje z ekranu treść pytań i udziela odpowiedzi, które rejestrowane są na docelowym serwerze. Oprogramowanie komputerowe obsługujące ankietę internetową dba o zachowanie właściwej kolejności pytań przesyłanych respondentowi, weryfikuje poprawność logiczną wprowadzanych odpowiedzi. Technika CAWI ułatwia ankietowanie niektórych grup respondentów (zbiorowości trudno dostępnych, rozproszonych geograficznie), pozwala na jednoczesne prowadzenie dużej ilości niezależnych pomiarów

Operat badawczy - spis wszystkich jednostek badanej zbiorowości (populacji), z którego dobierana jest, w sposób losowy, próba respondentów do badania reprezentatywnego. Najpopularniejszym operatem wykorzystywanym przy badaniach ogółu mieszkańców Polski jest PESEL (Polski Elektroniczny System Ewidencji Ludności) baza nadzorowana i aktualizowana przez MSWiA. Cechy poprawnego operatu badawczego to: wyczerpywalność - obejmuje wszystkie jednostki należące do danej populacji, wyłączność - te same jednostki nie powtarzają się w wielu rekordach, aktualność - nie ma jednostek, które nie wchodzą już w skład populacji, identyfikowalność - każdy rekord opatrzony jest danymi, które pozwalają na realne dotarcie do respondenta np. adres, nr telefonu, e-mail.

TECHNIKI BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Zogniskowane Wywiady Grupowe (FGI) - (z ang. *Focus Group Interviews*) jedna z najpopularniejszych metod badań jakościowych, polegająca na wspólnej dyskusji grupy respondentów / uczestników wywiadu, na zadany z góry temat / grupę tematów. W trakcie wywiadu grupowego podejmowane są pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym próby wyjaśniania / zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań bez intencji wyrażania badanej rzeczywistości w sposób liczbowy i czysto opisowy. Uczestnicy dyskusji stymulują się wzajemnie, inspirują, prowokują do wyrażania opinii i konstruowania pomysłów. Zogniskowane wywiady grupowe prowadzone są przez wyspecjalizowanych badaczy / moderatorów, którzy nadzorują przebieg dyskusji, ukierunkowują rozmowę zgodnie z zaplanowanym scenariuszem, pomagają w dochodzeniu do konkluzji. Wywiad realizowany jest zwykle w pomieszczeniach / salach umożliwiających zleceniodawcy badania bieżący podgląd uczestników dyskusji poprzez lustro weneckie lub za pomocą monitorów. Przebieg dyskusji grupowej jest też zazwyczaj rejestrowany na kasetach video, a podstawą

interpretacji wyników staje się pogłębiona analiza przebiegu wywiadu dokonywana przez prowadzącego ją badacza.

Scenariusz wywiadu - szczegółowy plan przebiegu jakościowego wywiadu grupowego lub indywidualnego, który opisuje tematykę kolejnych fragmentów rozmowy, precyzuje pytania / problemy, które winny zostać postawione przed respondentami, wprowadza uporządkowanie i nadaje logiczną strukturę prowadzonemu wywiadowi. Scenariusz wywiadu przygotowuje zwykle wyspecjalizowany badacz, we współpracy ze zleceniodawcą projektu i w sposób umożliwiający uzyskanie odpowiedzi na kluczowe pytania badawcze.

Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) - (z ang. *Individual In-Depth Interviews*) jedna z bardziej popularnych metod badań jakościowych, polegająca na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z informatorem / respondentem, której celem jest dotarcie do jakichś precyzyjnych informacji, poszerzenie wiedzy związanej z tematem badania. W trakcie wywiadu indywidualnego podejmowane są pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym próby wyjaśniania / zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań. Wywiady pogłębione prowadzone są przez wyspecjalizowanych badaczy o nastawieniu psychologicznym, którzy umiejętnie wprowadzają kolejne tematy rozmowy, odpowiednio ukierunkowują wypowiedź respondenta, pomagają w ujawnianiu przekonań, opinii, postaw. Przebieg indywidualnego wywiadu pogłębionego jest zazwyczaj rejestrowany na kasetach audio lub video, a podstawą interpretacji wyników staje się pogłębiona analiza informacji uzyskanych w całej serii niezależnych wywiadów. Wywiady indywidualne prowadzone są zwykle w przypadkach trudnej dostępności określonego rodzaju respondentów, bądź w sytuacjach, gdy podejmowane zagadnienia mają charakter drażliwy, kontrowersyjny, intymny.

Obserwacja uczestnicząca - technika charakterystyczna dla badań jakościowych polegająca na śledzeniu / przyglądaniu się określonym zachowaniom respondentów ujawnianym w naturalnych warunkach (w domu, w sklepie, w miejscu pracy). Badacz staje się tu niejako uczestnikiem obserwowanych sytuacji, wchodzi w środowisko respondentów, jest obecny przy badanych zjawiskach, na bieżąco wyjaśnia i doprecyzowuje swe obserwacje. Techniki obserwacyjne wykorzystywane są przede wszystkim w badaniach zachowań, czynności podlegających silnej automatyzacji, takich które trudno relacjonować słownie. Przykładem mogą być tu obserwacje zachowań związanych z dokonywaniem zakupów (w punktach sprzedaży), obserwacje rozmaitych czynności domowych (np. sprzątanie, gotowanie), obserwacje zachowań dzieci.